

*Troels G. Jørgensen: En familieskil-
dring. A. D. Jørgensen som stam-
fader i 70-året efter hans død. (Ar-
ne Frost-Hansen, 1967). 81 s.*

En lille, uprætentiøs bog, hvis titel og undertitel måske ikke dækker helt præcis. Der indledes med en biografi af A. D. Jørgensen med hovedvægten på hans virke som familiefader; her bringes dog ikke væsentligt nyt i forhold til skildringen i Troels G. Jørgensens erindringer »I Justitias tjene-
ste«. Dette afsnit slutes med nogle sider om A. D. Jørgensens enke, der først døde 1937.

Bogens sidste 30 sider bringer kortere biografier af A. D. Jørgensens børn: Adolf E. Jørgensen (ingeniør hos B. & W.), den fremragende havearkitekt Erik Erstad-Jørgensen – den bedste af biografierne – Troels G. Jørgensen selv, dieselpioneren Olav E. Jørgensen, til hvis biografi der bringes værdifulde enkeltheder, og oversætterinden Elise Koppel. Til hver af de fem søskende-biografier er knyttet korte data om efterslægten.

Vagn Dybdahl

*Harald Westergård Andersen: Dansk
politik i går og i dag 1920–66.
(Fremads Fokusbøger, 1966). 264 s.*

Behovet for korte, klare og saglige fremstillinger af udviklingen i Danmark i vort århundrede er utvivlsomt meget stort. Alene det, der er sket siden befrielsen i 1945, er så omfattende, at selv eksperter kan have vanskeligheder med at holde rede på alle de spegede tråde.

Lektor Westergård Andersens bog må derfor hilses med tilfredshed. Den giver en udmærket fremstilling af de sidste 46 års politiske, økonomiske og sociale begivenheder. Forfatteren har meget rimeligt valgt at lægge hovedvægten på udviklingen siden 1945.

Denne del af bogen fylder 124 sider, medens tiden fra 1920 til 1945 omfatter ca. 70 sider. Det er lykkedes at presse et væld af oplysninger ind på disse sider, uden at bogen føles tung at læse. En række tabeller og litteraturhenvisninger øger dens værdi som håndbog. Desuden findes en række kortfattede biografier over afdøde politikere. Udvalget forekommer naturligt, dog mangler man en biografi om Ove Rode.

Men forfatteren tager munden lidt vel fuld, når han i forordet, der er skrevet i februar 1966, hævder, at »bogen indeholder den hidtil eneste større oversigt over Danmarks politiske udvikling efter 1945«. Der findes dog til brug ved undervisningen i gymnasier og seminarier en række fortræffelige historiebøger, hvor skildringen er ført frem til midten af tresserne. Det kan også diskuteres, om det er særlig velvalgt at lægge skellet ved 1920. Bortset fra genforeningen skete der jo intet afgørende i dansk politik dette år. Hovedsagen er dog, at der er skabt en kort og koncis håndbog, der vil være til megen nytte for mange politisk interesserede mennesker.

Viggo Sjøqvist

*Jeremy Bennett: British Broadcasting
and the Danish Resistance Move-
ment 1940–45. (Cambridge Uni-
versity Press, 1966). 266 s.*

I 1707 indførte præsten i Herritslev på Lolland en rettelse i kirkebogen. Et dåbsbarn var indskrevet som Jens; men det opklaredes, at gudmoderen havde snøvlet noget, hvorfor det blev ændret til Else. Med dette in mente lader den på s. 52 nævnte L. S. Møller sig nok identificere som den hjemmetyske folketingsmand Jens Møller, som i sin tid en engelsk ste-

nografdame har opfattet mindre nøjagtigt. Fejl af denne art er vel uundgåelige i en udenlandsk fremstilling. Mere betænkeligt er det, at samme Møller i forening med Vald. Thomsen fra Bondepartiet uden kommentarer er betegnet som Staunings »political associates«. Det leder til kritisk overvejelse af en af bogens fremhævede påstande, nemlig at BBC's under krigen stærkt aflyttede nyhedsudsendelser til Danmark og andre tyskbesatte lande i modsætning til den goebbelske propaganda simpelthen var båret af »truth and objectivity«. Det er næppe rimeligt at kræve eller vente objektivitet af et krigsførende land, og nyhedsformidlingen fra Danmark var navnlig indtil efteråret 1943 ikke sikrere, end at de meddelelser, der nåede London, nødvendigvis måtte være isprængt adskiligt rygtestof. Et enkelt eksempel fremdrages da også som en undtagelse; men flere kan hentes i bogens citater, således et krav fra Hitler i okt. 1942 om 30.000 danske frivillige og en eksplosionsulykke i sommeren 1943, hvor 122 danske arbejdere blev dræbt af tyske landminer. Skønt forfatteren har lært sig dansk og sat sig ind i den mest relevante litteratur, har han dog ikke været i stand til at kontrollere, om BBC's gode bestræbelser også har båret frugt. Det forbliver en trossag.

Noget lignende gør sig gældende under den detaljerede påvisning af BBC-propagandaens effekt. Emnets uhåndgribelighed gør opgaven vanskelig og forleder forfatteren til letfærdige ræsonnementer. »Fædrelandet«s påstande om BBC som ansvarlig for den skærpede stemning i sommeren 1943 er et ilde valgt argument for dets indflydelse. Nazisterne var i den grad disponerede for at se modstanden som et produkt af dunkle

udenlandske kræfter, at en sådan forklaring gav sig selv. Tænk blot, hvad der efter samme metode lod sig vise om jødernes indflydelse!

Disse svagheder skal dog ikke fordunkle bogens positive sider. Den er, som den engelske historiker Allan Bullock fremhæver i sit forord, et pionerarbejde, den første historiske analyse af den vigtige engelske radio-propaganda under 2. verdenskrig. Dobbelt vanskelig har opgaven været, fordi radioudsendelser ikke arkiveres på samme måde som aviser, og alene arbejdet på gennem BBC's ufuldstændige arkiver og danske modstandsarkiver i forening at skabe overblik over udsendelsernes indhold har været betydeligt og er fortjenstfuldt udført. Ligeledes får vi en solid og overbevisende fremstilling af de vilkår, hvorunder BBC's danske sektion arbejdede, dets nyhedskilder og relationer til britiske myndigheder, hvor forfatteren påviser, at Foreign Office netop på de danske udsendelser har øvet en dominerende indflydelse. Det strejflys, bogen kaster over Englands politik, er vel dens interessanteste aspekt. Den kan således pege på en parallel mellem, at den hemmelige militærorganisation SOE, som det fremgår af Jørgen Hæstrups undersøgelser, i foråret 1942 af de danske efterretningsofficerer lod sig overtale til at stille sabotagespørgsmålet i bero, og at BBC omkring samme tid indstillede sine opfordringer til sabotage i Danmark. Skønt kontaktpunktet mellem de to fænomener stadig skjuler sig under de engelske statsarkivers tunge låg, træder en linie frem, og i et glimt lader forfatteren yderligere ane en bredere sammenhæng, et modnere stadium i den britiske politik og propaganda som helhed, hvor den blinde V-kampagne og »colonel Britton«s eksercits af sin fiktive

modstandshær veg marken for en nøgternt afvejet agitation, der tog hensyn til, hvad der *var* opnået, og hvad der *kunne* opnås.

Også som et studium af propagandaens og nyhedsformidlingens intrikate natur er bogen læseværdig. Som en betingelse for propagandaens effekt er det særlig fremhævet, at der må foreligge en moden situation, som propagandaen kan udløse, men ikke fremkalde. Også på dens prægning af grundbegreber og værdisystem gives flere eksempler, således introduktionen af den politiske strejke gennem en serie indlæg specielt rettet til danske arbejdere i juli og august 1943. Emnets begrænsning har gjort det nødvendigt at gå let hen over den storpolitiske nyhedsformidling, som var fælles for alle europæiske lyttere. Herved gøres BBC nok en smule uret. Den indirekte virkning af, at Royal Air Force og general Montgomerys berømmelige 8. arme også uden for England blev alle drenges helte, var næppe BBC-propagandaens ringeste effekt.

Henning Poulsen

Jørgen Hæstrup: . . . Til landets bedste. Hovedtræk af departementschefsstyrets virke 1943-45. I. (Gyldendal, 1966). 589 s.

For læsere af denne bog vil det fremstå med stor tydelighed, at det for dr. Hæstrup har været både et behov og en forpligtelse at skrive den. Med sine tidligere grundlæggende bidrag til besættelsesårenes historie har han fortrinsvis skildret udviklingen af den aktive modstand mod tyskerne. Men det har kun været den ene side af sagen. En og anden har vel også kunnet mene, at Jørgen Hæstrup i sine bøger har interesseret sig så meget for det dramatiske og menneske-

ligt fængslende i modstandskampen, at faren for et ensidigt billede af besættelsesårene lå meget nær.

Dr. Hæstrups bog om departementschefsstyret viser imidlertid, at ensidighed ikke har været hans mål under udforskningen af besættelsestiden. Med dette værk har han suppleret sine tidligere arbejder, så hans besættelsestidsforskning må siges at have fået en ny dimension. Han er på vej til at give os en helhedsopfattelse af de grundlæggende træk i besættelsestidens politiske mønstre, som virkelig demonstrerer dette mønsters sammensathed.

Netop en skildring af den virksomhed, departementscheferne udfoldede i de 21 måneder, landet var uden fungerende regering, må føre lige ind i den sammensatte situation i de sidste besættelsesårs Danmark. Det skyldes, at kollegiet af administrationschefer udgjorde det eneste organ, som havde kontakt med alle de politiske magtcentre, der bestod. Hos departementscheferne løb på den ene eller den anden måde tråde sammen fra tyskerne, fra modstandsbevægelsen og fra politikerne.

Hæstrup giver i bogen en omhyggelig gennemgang næsten dag for dag, ja, undertiden time for time, af den aktivitet, departementscheferne udfoldede i tiden fra 29. august 1943 til folkestrejken i sommeren 1944. Men bogens egentlige styrke er, at den fastholder og beskriver den videre sammenhæng, hvori chefernes arbejde foregik, og hvori det skal ses. Dermed blotlægger han vigtige dele af det sam- og modspil, der foregik i disse år herhjemme mellem de centre, hvorfra initiativ og indflydelse udgik. Den regulære udøvelse af de politiske funktioner var suspenderet, men resultatet blev alligevel ikke anarki, fordi det lykkedes at impro-